

УДК 659.114.5.014.1.

Н. Ю. Чорна,

асистент кафедри менеджменту та адміністрування, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

ОБГРУНТОВАНИЙ ВИБІР СТРАТЕГІЧНИХ ПРОЕКТІВ ДЛЯ ВЕРТИКАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Фінансування стратегічних проектів найчастіше відбувається за рахунок власних коштів корпоративного підприємства, вітчизняних та іноземних інвесторів, а також кредитів банків. У даний час доцільно здійснювати наукове обґрунтування вибору інвестиційних проектів для об'єктів інтеграційних об'єднань. У дослідженнях запропоновані науково обґрунтовані методи розрахунку економічної ефективності інвестиційних проектів та їх відбору з низки попередньо опрацьованих альтернативних варіантів для фінансування та реалізації.

Financing of investment projects more frequent all takes place due to own money of corporate enterprise, domestic and foreign investors, and also credits of banks. In this time most enterprises do not have own sourcing of capital investments. At such terms an all greater value the scientifically grounded methods of calculation of economic efficiency of investment projects and their selection acquire from the row of the preliminary worked out alternative variants for financing and realization.

Ключові слова: інвестиції, проект, вертикальна інтеграція, ефективність.
Key words: investment, project, vertical integration, efficiency.

ВСТУП

Проектна діяльність є одним з найбільш важливих аспектів функціонування будь-якої комерційної організації. Стратегічні інвестиції значною мірою визначають економічне зростання підприємства, його конкурентоспроможність та розвиток.

Не дивлячись на те, що проблеми управління інтеграційними об'єднаннями розглядаються в різних наукових працях та прикладних дослідженнях закордонних та українських вчених, питання методичних підходів до вибору стратегічних проектів залишаються невирішеними.

Феномен інтеграції розглядається також в роботах, що пов'язані з корпоративним управлінням та аналізом конкурентної поведінки, розвитку кластерних систем, інституціональних теорій. Але не завжди в результатах цих досліджень можна знайти методичні вказівки щодо реструктуризації процесів управління, впровадження стратегічних проектів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Багатоаспектність процесу управління зумовила відбиття окремих його елементів у дослідженнях, що присвячені оцінюванню синергетичного ефекту від взаємодії таких авторів, як Е. Кемпбел, С. Капіца, С. Курдюмов, Е. Князева, Р. Каплан, Д. Нортон, Г. Хакен, моделюванню співпраці агентів і динаміки консолідованих результатів, розробці архітектури інтегрованої цілісності — С. Бір, А. Данілін, Т. Клебанова, А. Недосекин, І. Руссман, П. Скобелев, А. Слісаренко, П. Сенге, В. Тарасов, Д. Форрестер, В. Хиценко, оптимізації плинку потокових процесів і логістичної взаємодії — Д. Іванов, А. Міротін, А. Некрасов, Е. Ніколс, А. Фролова, Р. Хенфілд, Н. Чухрай, Д. Шапіро. Проте відсутні розробки щодо обґрунтованого вибору стратегічних проектів розвитку складових вертикального об'єднання.

Мета дослідження — визначити основні напрями управлінських проектів та методику їх обґрунтованого вибору.

РЕЗУЛЬТАТИ

Здебільшого вертикальна інтеграція призводить до синергізму розподілу і позитивного ефекту масштабу. Основні переваги вертикальних систем:

- досягнення високого рівня обслуговування;
- внутрішній контроль і координація;
- одержання маркетингової інформації;
- уникнення укладення угод на ринку;
- сталі взаємовідносини.

Всі ці переваги призводять до того, що стратегічні проекти можуть бути впроваджені одночасно в усіх підрозділах об'єднання, а також може бути вибрана "пілотна" стратегія — спочатку в одному підрозділі, потім з врахуванням досвіду — удосконалений проект для інших підрозділів.

Для інтеграційних об'єднань харчової промисловості

актуальне впровадження таких управлінських проектів:

- 1) лояльності клієнтів;
- 2) моніторингу конкурентів та їх стратегічних сценаріїв розвитку;
- 3) гнучкої системи управління якістю на всіх рівнях об'єднання.

Сучасний розвиток харчової галузі будь-якого регіону передбачає низку можливих сценаріїв:

- 1) збереження на ринку великої кількості конкуруючих між собою підприємств;
- 2) ліквідація та перепрофілювання великих та середніх підприємств з метою залучення іноземних інвестицій та розвитку малого бізнесу;
- 3) формування вертикально інтегрованих комплексів, що об'єднують весь виробничий цикл — від вирощування до продажу готової продукції;
- 4) створення горизонтально інтегрованих об'єднань за рахунок укрупнення виробництва виробів. У цьому разі створюються умови для концентрації ресурсів і зниження питомої ваги витрат на одиницю продукції;
- 5) придбання підприємств іноземними інвесторами. Залучення в галузь іноземних інвесторів є, звичайно, позитивною справою, проте ця галузь має стратегічний характер і названий сценарій може негативно вплинути на продовольчу безпеку країни.

Обґрунтування вибору проекту здійснюється на основі бізнес-плану, якісної оцінки проекту, а також оцінки фінансування.

Практичне здійснення інвестицій на підприємстві забезпечується інвестиційним процесом. Інвестиційний процес підприємства — це цілеспрямовано здійснюваний процес залучення необхідних інвестиційних ресурсів, вибору ефективних об'єктів інвестування, формування збалансованої за об'єктами параметрами інвестиційної програми та забезпечення її реалізації. Інвестиційний процес підпорядкований певній інвестиційній політиці, розробленій підприємством у складі його фінансової стратегії [1, с. 35].

Фінансування інвестиційних проектів найчастіше відбувається за рахунок власних коштів корпоративного підприємства, вітчизняних та іноземних інвесторів, а також кредитів банків. У даний час більшість підприємств не має власних джерел фінансування капітальних вкладень. За таких умов дедалі більшого значення набувають науково обґрунтовані методи розрахунку економічної ефективності інвестиційних проектів та їх відбору з низки попередньо опрацьованих альтернативних варіантів для фінансування та реалізації [2, с. 158].

Важливо зазначити, що промислове підприємство виробляє інвестиції з метою збереження або збільшення свого прибутку. При інвестуванні підприємство повинне вирішити, чи буде за певний час маса прибутку, що приносять інвестиції, більше вартості відповідних витрат. Альтернатив-

ною вартістю інвестування буде ринковий відсоток з капіталу, узятий по сумі коштів, необхідних для придбання нового капіталу [3, с. 128].

Інвестиції, в першу чергу реальні інвестиції, відіграють виключно важливу роль в економіці окремо взятого підприємства та країни загалом, оскільки вони виступають основою для:

- систематичного оновлення основних виробничих фондів підприємства і здійснення політики розширеного відтворення;
- прискорення НТП та поліпшення якості продукції;
- структурної перебудови суспільного виробництва і збалансованого розвитку всіх галузей народного господарства;
- створення необхідної сировинної бази промисловості;
- пом'якшення або вирішення проблеми безробіття тощо.

Особливістю інвестиційної діяльності фірми є її циклічність, яка визначається рядом чинників: необхідністю попереднього накопичення або формування інвестиційних ресурсів; впливом зовнішнього підприємницького середовища на активність інвестиційної діяльності в плані створення сприятливого або, навпаки, несприятливого клімату для здійснення цієї діяльності; поступовістю формування внутрішніх умов для так званих інвестиційних ривків тощо [3, с. 128].

У процесі інвестиційної діяльності підприємства витрати мають зазвичай довготривалий характер, внаслідок чого, як правило, між етапом здійснення витрат і етапом здобуття інвестиційного прибутку проходить чималий період часу. Величина цього періоду залежить від форми протікання інвестиційного процесу, здійснюваного фірмою. Існують три основні форми протікання інвестиційного процесу: послідовна, паралельна та інтервальна.

При паралельному протіканні інвестиційного процесу формування інвестиційного прибутку починається зазвичай ще до повного завершення процесу інвестування капіталу. При послідовному протіканні інвестиційного процесу інвестиційний прибуток формується відразу після закінчення інвестування засобів. У разі ж інтервального протікання інвестиційного процесу між періодом завершення інвестування капіталу та формуванням інвестиційного прибутку фірми проходить певний період часу.

Ефективність використання моделі прогнозування економічної динаміки інвестиційного процесу підприємства покажемо на прикладі проектів групи "Віолія".

Шість проектів беруть участь у конкурсі за отримання інвестиційних фондів компанії. Нам відома ефективність кожного інвестиційного проекту на одну гривню вкладених коштів у динаміці (табл. 1).

Кошти, отримані у результаті інвестиційної діяльності, можна реінвестувати у відповідності до існуючої схеми (табл. 1). Крім цього, підприємство має можливість отримувати 20% річних за надання короткострокових кредитів із коштів, які не були вкладеними в інвестиційні проекти у даному році. Підприємство має 200 тис. грн. власних грошей, а його мета полягає в отриманні максимальної суми грошових коштів, заощаджених у кінцевому періоді.

Знайти такі обсяги вкладень у інвестиційні проекти та короткострокові кредити, що забезпечить отримання максимально можливої величини прибутку:

$$Z = \sum_{i=1}^n q_{it} \cdot x_{it} + \frac{100 + P_{T-1}}{100} \cdot y_{T-1} \rightarrow \max, t = T, \tau_i \in M_i \quad (1),$$

за умови виконання таких обмежень:

1) за граничним обсягом вкладень у відповідні проекти:

$$\alpha_{it} \leq x_{it} \leq \beta_{it}, i \in I, t = \overline{1, T-1} \quad (2);$$

2) уся наявна сума фінансових ресурсів повинна бути використаною у першому періоді, тобто вкладена у відповідні проекти та надана під можливий кредит:

$$\sum_{i=1}^n d_{it} \cdot x_{it} + y_t = Q, t = 1 \quad (3);$$

3) балансові умови руху в наступних періодах:

$$\sum_{i=1}^n q_{it} \cdot x_{it} + \frac{100 + P_{t-1}}{100} \cdot y_{t-1} = \sum_{i=1}^n d_{it} \cdot x_{it} + y_t, t = \overline{2, T-1}, \tau_i \in M_i \quad (4);$$

4) по невід'ємності змінних:

$$x_{it} \geq 0, y_t \geq 0, t = \overline{1, T}, i = \overline{1, n} \quad (5).$$

У моделі прийняті наступні позначення:

Множинні величини:

i ($i = \overline{1, n}$) — множинна величина, що характеризує індекс

Таблиця 1. Ефективність інвестиційних проектів на одну гривню вкладених коштів у динаміці

Рік	Ефективність інвестиційних проектів на 1 грн. вкладених коштів					
	1	«2	3	4	5	6
2012	-1,0	-1,0	0	0	0	0
2013	0,4	0,9	0	-1,0	0	0
2014	0	1,0	-1,0	0,2	-1,0	0
2015	1,1	0	0	0,9	0,8	-1,0
2016	0	0	1,7	0,4	0,6	1,2

інвестиційного проекту;

t ($t = \overline{1, T}$) — множинна величина, що характеризує індекс планового періоду інвестиційної діяльності;

M_i ($M_i \subset \{t = \overline{1, T-1}; \tau < t\}$) — множина періодів, у яких були здійснені вкладення в i -тий інвестиційний проект, а повернення коштів відбувається в періоді t .

Векторні величини:

Q_{it} — вектор ефективності i -го інвестиційного проекту на одиницю вкладень коштів для періоду t

$q_{it} = \begin{cases} q_{it}^+, \text{ якщо від } i\text{-го проекту надходять кошти розміром } q_{it}^+ \text{ у періоді } t, \\ 0, \text{ якщо щодо від } i\text{-го проекту відсутнє надходження коштів у періоді } t \end{cases}$;

d_{it} — вектор, що відображає вкладення коштів у i -тий інвестиційний проект у періоді t

$d_{it} = \begin{cases} 1, \text{ якщо в } i\text{-тий проект здійснено вкладення у періоді } t, \\ 0, \text{ якщо в } i\text{-тий проект вкладення відсутні у періоді } t \end{cases}$

Виходячи із наведених вище умов числову модель задачі можна записати наступним чином (6):

$$Z = 1,7x_{33} + 0,4x_{24} + 0,6x_{35} + 1,2x_{46} + 1,2y_4 \rightarrow \max$$

$$\begin{cases} x_{12} \leq 30 \\ x_{46} \geq 10 \\ x_{11} + x_{12} + y_1 = 200 \\ 0,4x_{11} + 0,9x_{12} + 1,2y_1 - x_{24} - y_2 = 0 \\ x_{12} + 0,2x_{24} + 1,2y_2 - x_{33} - x_{35} - y_3 = 0 \\ 1,1x_{11} + 0,9x_{24} + 0,8x_{35} + 1,2y_3 - x_{46} - y_4 = 0 \\ x_{11} \geq 0, x_{12} \geq 0, x_{24} \geq 0, x_{33} \geq 0, x_{35} \geq 0 \\ y_1 \geq 0, y_2 \geq 0, y_3 \geq 0, y_4 \geq 0 \end{cases} \quad (6).$$

Критерієм оптимальності моделі є максимум прибутку, що отримає підприємство від участі у інвестиційному процесі. Але для деяких управлінських процесів це може бути не прибуток, а економія часу, коштів. У будь-якому випадку задача зводиться до моделі максимізації коштів або/та мінімізації ресурсів.

ВИСНОВОК

Таким чином, одержані результати економіко-математичного моделювання разом з якісними оцінками є основою обґрунтування вибору інвестиційних процесів за визначеними напрямками.

За результатами дослідженого прикладу групі "Віолія" рекомендується дотримуватися розробленого оптимального сценарію організації інвестиційного процесу. Це забезпечить отримання в кінцевому періоді максимального прибутку розміром 520,5 тис. грн.

Література:

1. Липсиц И.В., Коссов В.В. Экономический анализ реальных инвестиций: учебное пособие. — М.: Экономистъ, 2004. — 347 с.
 2. Глазунов В.Н. Финансовый анализ и оценка риска реальных инвестиций. — М.: Финстатинформ, 1997. — 259 с.
 3. Зимин И.А. Реальные инвестиции: уч. пособие. — М.: Ассоциация авторов и издателей "ТАНДЕМ", 2000. — 304 с.
- Стаття надійшла до редакції 20.12.2011 р.